

XLVI.

Az emléktáblára koszoru helyezés alkalmával

a dévai várban 1910 augusztus 23-án mondott beszéd. Mondotta *Gvidó Béla* lelkesz-esperes.

Ósi várunk romjai közt, koszorúval kezemben, harczmezőkön a tekintetem! A hitszabadság szellemének, a hitszabadság eszméjének a tudás, a meggyőződés, az igazság erejével bejárt küzdő terein!

S e jelenség megörökítésében a nagy multnak nyitott könyve áll előttünk, ismerteti a küzdőket, a küzdelem helyét idejét, célját és eszközeit.

Emelkedik a láthatáron a lélek, melynek fénye irányít. Kibontakozik az eszmékért forrongó tömkelegből egy hatalmas agyrendszerrel megáldott gondolkozó elme, s tisztult nézeteivel kutat; a fejlődés, haladás és tökéletesedés vágyaitól vitetve, teremt és alkot, küzd és vissza nem retten.

Világ tudósai! halljátok merészen ujitó szavát a vezérnek: Előre! velem és utánam! Egy az Isten!! Buvárai a léleknek, bajnokai a hitnek, értsétek meg a világosságra jött titkot: a hit Istennek ajándéka, Istennek dolga! Jól megértétek a küzdelem, a szent harcz, az örök béke eszméje: a lelkiismeret szabadsága volt. S tudjátok meg, ezek örök életű eszmék, diadalmas elvek, méltók az ünneplésre, méltók a dicsőítésre . . .

S ezekben ah! teremtő ész, merészen kutató, elszántan küzdő, az igazság örök eszméjéért harczoló fővezérünk, egyházalapítónk Dávid Ferencz, első unitárius püspökünk: emlékednek áldozunk, eszméidért, elveidért, küzdő kicsiny serged lelkesedve áll meg nagy szellemed előtt s négyszázestendőt átölelve áldjuk még az órát is, melyben születted.

Születésed évfordulóján nemcsak ott, hol bölcsöd ringott, hanem itt is, itt a dévai várban, a dévai várnak börtön ajtajában, hol eszméidért mártyr halált szenvedtél, áldozunk emlékednek . . . Koszorut hoztunk dicsőítésdre.

A te serged, a magyarországi unitárius egyház rokonszenvvel kísérve a tudás és műveltség fenkölt szellemü képviselőitől ; hol a börtön sötét falainak fülledt levegője emésztette testednek végnapjait : lám a türelmi előzékenység megnyilvánulásával nevednek emléket állit s arra dicsőítve koszorut helyez.

Soká késtünk ezzel, talán azért, hogy ejtett sebeink beheggedjenek, avagy, hogy a félreértések sötét felhői fölölünk elvonuljanak, hogy aztán eszméid győzelme, eszméid igazságának diadalma annál világosabb, annál teljesebb, annál dicsőségesebb legyen !

Ime hát a koszoru, melynek levélkéi 400 esztendőnek keretéből füzettek egybe. Szimbolizálják a hálát, a kegyeletet. az elismerést, a köszönetet, a tiszteletet. Szimbolizálják az elvet. Szimbolizálják az önfeláldozást, a hűséget, a szívós ragaszkodást. Szimbolizálják az áldozatkészség, a lelkesedés csodatevő erejét, hatalmát. Szimbolizálják a békét, az összetartást, egyetértést ; a szeretetet Isten, haza és emberek iránt. Szimbolizálják a szabadságot, az emberi lénynek e legszebb jogát ugy természeti, mint erkölcsi világunkban. Szimbolizálják a fejlődés és haladás jogosultságát a ugy a hit, mint a tudás világában ; és szimbolizálják a hitszabadság, a meggyőződés, az igazság és világosság irányító erejét mindenekben ! Bizonyosága ez a te követőid nevében annak a ténynek, hogy „ama börtön“ s annak ajtajában őrt állott „ama kard“ mind-mind nem állithatták meg az igazságot utjában, mert lám a te eszméd fenmaradt.

Legyen hát apostoli szellemeknek, ujitó és elevenítő eszméidnek dicsőítése, diadalmaidnak győzelmi hirdetője Isten és emberek előtt, szabadságszerető nemzetünk és a nagy világ előtt ez a babérkoszoru, melyet vallásalapítónk Dávid Ferencz, a te nevedet őrző emez emléktáblára a Magyarországi Unitárius Egyház nevében letesznek, hálával, kegyelettel, emlékezet s remény között !

Leteszem, hadd hirdesse mindenfelé e koszoru is, hogy a lelkiismeret-szabadságának a te eszméidnek, az igazság eszméinek győzelmében neved és szellemed innen és tul a tengereken él és örök.

Leteszem, hadd hirdesse e koszoru is, hogy amig lesz bátorító ereje a hitnek és tudásnak, a meggyőződésnek és az igazságnak: addig a te neved, a te szellemed, Dávid Ferencz: a műveltség és felvilágosultság egész tündöklő csillag, világító szövétnek lesz s ki nem hal soha, sohasem!

A koszoru elhelyezése után:

Az emlékezet szárnya hadd lebbenjen, hogy a mult küzdelmében, a mult dicsőségében láthassuk az örök béke, a biztos jövő képét.